

Lo Catalanista

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director. | Los originals no 's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Calderón, 36.

Representació Administrativa á Barcelona

Llibreria de Alvar Verdaguer Rambla Mitj, 5

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell.	2 rals al mes.
Fora.	8 " trimestre.
Un número sol.	0'20 ptas.

Anuncis á preus convencionals.

COMISSIONS DE TOTES CLASSES
COMPRA Y VENTA DE FINCAS
ACCIONS DEL BANCH
de Sabadell

CANTITATS DISPONIBLES EN PAGARÉS É HIPOTECAS
PERA MÉS INFORMES

Carrer de las Balsas, núm. 28.-Sabadell

Fayans Catalá

Fábrica de Cerámica Artística

DE

M. BURGÜES Y COMP.ª-Crehueta, 92-SABADELL

Gran Café y Restaurant Colon.-Barcelona

Cuberts á 2'50 ptas. á escullir 3 plats de la carta (ó 4 sense escullir), 3 postres. pa y ví.

També s' admeten abonos á preus ventatjosos.

Servey esmeradíssim.

Humorisme anglès

Fa molts anys (conteu si deu ferne!) que un honrat anglès deya en una memoria á la reina María, referintse als espanyols:

«Sou molt prudents y polítichs; poden ab son grant talent prácticch corretjir y dominar los defectes y posar sa vida en armonía ab las costums d' aquells ab los quins lliurement contrahen llassos d' amistat, ó, per la forsa, drets de soberanía...»

No he pogut averiguar, per mes que he escorcollat tot lo que 's porta escrit fins avuy de la historia de Inglaterra, si aquella senyora (la reina,) va creurer las paraulas del seu súbdit. Jo, estich que no; encare mes: jo crech que devia castigar de un modo exemplar á n' aquell gran mentiderás que convertía «un regne d' aventurers» en «cervell del mon».

Valgam Deu, jo que 'm pensava que 'ls *andalussos* no 'n venían del Nort; si que anava errat d' oscas... Cervell del mon, un poble que te per genuina representació un tal D. Quixot; lo cap mes destorníllat que hi ha hagut fins al present! Vaja que tant mateix nos la va fer (anava á dir 'ls la va fer) massa grossa, aquell senyor.

Hauria sigut mes humanitari dir la vritat: dirli á S. M.: Senyora; la grandesa del poble espanyol es una enganyifa; si avuy en sos dominis no 's pon lo sol y no s' acaba may la llista dels homes que á nostres ulls passen per eminents, no cregau que aixó ha de ser imperdurable. La Espanya, senyora, es un jugador que ab unas quantas monedas y una sort inverossimil, ha posat en perill la *banca* de la terra arribant á fer una fortuna immensa; pero aixó no es natural; ab la mateixa facilitat ab que l' ha adquirida, ha de tornarla á perdre ó á malgastarla. Vos, no ho veureu senyora, pero jo que llegeixo en lo pervindre, puch descriure lo quadro; un quadro trist, molt trist. «Los arsenals no tenen maestranza; los magatzems, com tombas buidas, están frets, humits, deserts; las fronteras ya no tenen guardians ni fortalesas; fins en l' interior de las ciutats la policia es insuficient; la Hisenda 's troba en lo mes espantós desordre; lo poble paga tributs exorbitants y 'ls virreys d' América y 'ls empleats del fisch se fan poderosos mentres los pagesos no tenen un tros de pá per la quitxalla y 'ls soldats van á menjar la sopa á la porta del establiment benéfichs.

En va s' ensenjan remeys; es empitjorar lo mal. Cambian lo valor de la moneda pero aqueixa mida produheix lo resultat de sempre; destruheix lo crèdit y fa creixer la miseria.» (1) L'or que 's recull pidolant aquí y all  , es pera las necessitats generals del Estat lo que una gota d' aygua posada als llavis de un agornitzant y... deixemho aqui, senyora, perque es tal la negror que mes enll   hi oviro que tal volta V. M. duptaria de mas paraulas y no es lo dupte lo que yo vull deixar en vostre cor, sino la amarga experiencia que proporciona los fets consumats y la ensenyantsa profitosa que de la historia dels pobles en decadencia se 'n pot treurer.

Aixís, aixís hauria d' haver parlat aquell bon senyor; que li costava? Si al cap de vall no 'ns podiam ofendre y fins qui sab si avuy lo beneh  riam per havernos donat una lliss      temps.

Ab Espanya ha passat lo mateix que passa ab las noyas que tot just arriban    la categoría de *simpáticas*. Lo dia en que un te 'l mal pensament de ponderalshi 'ls ulls, per exemple,—que 's lo únich que, mirantlas ab bona voluntat, no se 'ls pot despreciar,—  ay la mare! ya est  n llestas; desde aquell instant ya se 'ls ha acabat lo rep  s. Tomba d' aquí. gira d' all  , las sevas ninas semblan unas devanadoras que no paran may. All   ya no existeix ni cap, ni cos, ni res, tot ho subordina    aquells dos belluguets que gitan foch    tort y    dret; foch artificial que ellas cre  hen foch volcànic cap  s de soterrar    cent Pompeyas.

A Espanya van parlarli de las dots de polítics que tenían los seus fills y desde aquell punt pera donarse té y pera posarla de manifest, ya no ha parat un instant; polítics per' aquí, polítics per ll  , subordinemho tot    la política y no visqu  m mes que per ella y ab ella. Van parlarli mes tart de la *bona planta* y de la feresa del seu *lle  * y adeu rep  s, adeu industria, adeu comers, adeu arts, adeu ciencia, adeu literatura, adeu tot lo que significa inteligencia, cor, dignitat, bellesa, amor; pensem tant sols en lo lle   y en tenirli ben esmoladas las urpas y ben punxagudas las dents, que tot lo dem  s son trons y 'l mon es nostre. Ab aquest modo de procedir no hi ha qui 'ns empeti la basa.

Qui pot atrevir-se? Qu   serà l' insensat que 'ns planti cara?

(1) Macaulay.

‘L que ho intenti ya ‘s pot contar entre ‘ls morts. Ben clar ho diu la historia, eixa historia que tant pochs coneixen y que es la mes grant epopeya, escrita ab sanch y puntuada ab llorer; la historia mes extraordinaria en quals planas hi ha la de tot lo mon, perque tot lo mon está ó ha estat sotmés baix las grapas del lleó ó resta estaburnit al sentir sos udols. ¡Ay del infelís que aixeca la veu si á nosaltres no ‘ns cuadra... Brrr...!

Sst! Calléu!... no feu soroll, que ve ‘l primpcep de Mónaco, ab una llima á la ma, y si ‘ns sentia, que no ‘ns li llimés las unglas, que no ‘ns li esbossés las dents, pobre lleó!...

¡Sst! ¡Callen!...

INDIBIL.

SECCIÓ POLITICA

La minoria carlista, aprofitant las oportunas circunstancias del pasteleig escandalós dels auxilis als ferro-carrils y ‘l tráfic immoral de la aprobació de las actas de Madrid, va retirar-se del Congrés la passada setmana per no fer-se cómplice de tan repugnants contubernis.

No hi ha pas cap dubte que las circunstancias eran ben apropósit pera fer efecte l’acte de la minoria carlista en lo Parlament y á tota Espanya.

Embolicat lo infelís Estat espanyol ab las guerras separatistas de Cuba y Filipinas, entrampat fins á la nou del coll per la gent sens conciencia que malversa nostres interessos, amohinats los governants en proporcionar-se recursos, costin lo que costin, pera eixir de moment de la bancarrota qu’ amenassa, sens ordre ni concert en cap dels rams qu’ están baix sa custodia, ab administració corrompuda y corruptora, han tingut encare valor de pastelejar en tan solemnes moments los dos partits que ‘s diuhen defensors de la actual Monarquia, ajupint-se baix las grapas dels juheus y eullotant-se ab la aprobació de las actas de Madrid, colmo fenomenal del pudrimener espanyol en materia de eleccions legislativas.

¡Sembla mentida que á tals extrems los porti sa guerra!

No hi ha pas qui treballi ab mes dalit per l’adveniment de D. Carlos ó per la restauració de la república, que ‘ls mateixos conservadors y fusionistas ab sos desacerts, ab sos desordres y ab sos escandols.

Atrafegats en satisfer sas imperiosas necessitats, s’ han girat tant de cara á la menjadora, que ni veuhen la tormenta que ‘n l’ espay va congriaut-se.

En aquestos moments lo ministre d’ Ultramar está trevallant ab tota activitat pera conseguir la colocació de cables entre algunas de las principals islas del arxipelach filipi que fins á l’ hora present han estat poch menos que incomunicadas en dias de necessitat perentoria.

Los governants espanyolistas son tallats tots de la mateixa fusta.

Tot es abandono, deixadés, ignorancia, quan hi ha temps tranquil pera prevenir las conseqüències y sempre 'ls atrapan los acontexements sense haver previst los perills, sense comunicacions, ab un desordre escandalós que arribaria á avergonyirlos si fossin homes capassos de sentirse la rojor á las galtas.

¡Sembla verdaderament que estèm governats per ministres de Marruecos!

La cartera d' Ultramar, una de las mes deicadas del ministeri espanyol, ha sigut sempre confiada als novicis de la politica, com si fos lloch d' ensaig pera esgrimir las armas ab que van obrintse pas en sa carrera.

Ministres hi ha hagut que han ordenat que 'ls transports desde la isla de Luzon á Mindanao 's fessin per la via terrestre, ignorant que las comunicacions entre dos islas no hi ha manera de ferse mes que per la via marítima.

D' altres, tan aixerits com aquets, al saber que los *anays* (especie de formigas ab alas) havian invadit l' arxiu de la capitania general de Manila, fent grants destrossos en las bibliotecas y documents importants del arxiu, han telegrafiat al general, comminantlo pera que ab urgencia 's formés un procés als *anays* qu' havian comés lo que se li indicava.

Y tot aixis; tot ab aquest coneixement exacte de las colonias, fentlas servir únicament pera sos amichs y servidors, com á camp experimental de sas correrias administrativas.

¡Si la responsabilitat ministerial fos realment una paraula de verdader sentit, aplicable sempre als homes qu' han comés las grans faltas par las quals ve patint Espanya, avuy que 'ls desacerts, immoralitats, ignorancias y despotismes han aixecat contra nosaltres als fills de Cuba y Filipinas, com varen fernes perdre un temps Portugal, Roselló y las repúblicas Americanas, quina feyna á compareixer en lo banch dels acusats á tota la colla de ministres ineptes y anti-patriotas!

Que pochijs ne quedarian, si hi hagués justicia, un cop descartats los que foren fustellats y arrossegarian la cadena en un presiri.

Comièm del *Diario de Barcelona*:

«Hem sentit dir que 'l senyor Parés te l' encàrrech de construhir uns cuadros artistichs, orlats de llorer, que en lo fons portarán en vistosas xifras 'l número de vots obtinguts per alguns candidats en las últimas eleccions provincials. Sembla qu' aquestos cuadros figurarán en los salons dels agraciats, com escut d' armas de la familia; no 'ns sembla mal l' idea, pero trovariam mes propi que en lloch d' orlarlos ab llorer 'ls orlessin ab palmas, ya que 'ls agraciats ab aquellas xifras mereixen mes la opinió de sants que no la d' héroes, donchs treurer milers de vots d' unas urnas ahont no ni entra cap, te mes de miracle que d' una acció heróica. ¿Qué 's feren en nostre pays los homes formals y pundonorosos?»

Ya ho veu lo vell colega; lo que es conservadors no se n' han fet pas, donchs segons sa propia opinió los conservadors barcelonins viuben de miracle.

Per mes que, ben mirat, tal vegada vullguin aquells cuadros com un recort del miracle dels pans y dels peixos en la época moderna.

Donchs si Jesús ab tant pochijs pans y tan pochijs peixos va poguer alimentar á tantas mils personas, no es menys miraculós que aquets moderns barcelonins ab un sol cacich y pochijs interventors, haigin sortit *agraciats* (com qui treu la rifa) ab milers de vots qu' espanta.

L'acorassat *Princesa de Astúrias*: que havia de ser llençat al aigua en l'arsenal de la Carraca un d'aquets dies, davant de tot l'exèrcit, de tota la armada y de totes las poblacions veïnes, un cop beneït pel clero, s'adelantà magestuosament, segons diuen, encallantse als pochs metres y aygualint la festa.

Encare no navega y ja es sopega.

¡Quina pega!

Es una desgracia lo que succeeix a Espanya ab los barcos que 's construeixen en los arsenals del Estat.

¡Com si no fossim prou castigats ab las maulas que 'n endosan al extranger!

En fi, que s'hi ha de fer; paciència y resém un Pare-nostre pels pobres marinos que haurán de tripular 'l formidable acorazado *Princesa de Asturias*.

DISCURS

PRONUNCIAT PER D. SANTIAGO RUSSINYOL EN LA FESTA DE LA DISTRIBUCIÓ DE PREMIS DEL CERTÁMEN DE GRANOLLERS.

Senyors:

Cada vegada que veig anunciat un nou certámen en alguna població de Catalunya me fa l'efecte de que 'l poble de la nostra terra, cansat de jornada y deixant las ceynas del treball prop de las garbas, en lo repós d'un cap al tart de somnis, s'escolta un moment per dintre y sent lo seu esperit que li demana un xich més que 'l fruyt d'or tancat dintre la espiga, se sent que li demana un alé de Poesia que l'enlayri del terrós, una cansó que li brodi l son de somnis y bressantlo l'acompanyi á passar las negrencas fangueras de la terra.

En aquets camps conreuhats sobre la esquena de las planuras catalanas, l'home v'n acotat pera treballar aqueixa terra, y vol de tant en tant adressarse y mirar núvols amunt, cercanthi flamaradas de claror, que la terra no 'n dona; en aquets camps de rostoll retallats com arestas y extesos allá d'enllá de la plana, l'home vol véurehi armonias que puntejin de poesia las extesas fredors; l'home que treballa 'l camp necessita al home que s'enfila als núvols; la formiga té de cridar á la cigala; lo pagés té de pregar al jardiner que li sembri rosellas que treguin sa verme llor entre mitj de las onadas d'espigas.

Las flors que surten d'aquets nostres certámens, molts cops son modestissimas: son floretas de bosch puntejant entre 'l vert de la molsa, poncelles mitj obertas, guspiras de colors malaltissos; molts cops son flors d'esquerda de roca portant l'aspre perfum de las altas montanyas; algunas son esclat de bellesa plenas de foch y de vida; altres tenen l'aroma donat de mans de dona; y unas y otras, totes, las de camp y de jardí, las de bosch y las de ombrácul, totes serveixen, ab sos cants de color y sas llágrimas de rosada, á florir l'ample serra y á ennoblir lo nostre poble de la noblesa de l'ànima.

Ab aquestas senzillas festas son molts los que senten rimats per primera vegada los somnis entrevistos y esboyrats sense que se 'n dessin

compte las llums de l' alba, los colors de la posta, los ays dels sentiments y 'ls batements de l' amor traduïts á la paraula; son molts que per primera vegada saben lo que es poesia, senten l' ayre del Art, s' adonnan de que hi ha una vida espiritual darrera de la miserable prosa; son molts que á la sola veu del poeta senten ansias de quelcom desconegut, alas que 'ls portan á regions misteriosas; son molts que en aquest dia ressan per única vegada al any, y sa oració s' encamina á las fibras vibrants ahont tremola 'l foch sant de la Poesia.

Deixeu que 's burlin d' ella los pobres filisteus; deixeu que 'ls ensopits de cervell y 'ls que penjan lo cor en lo collar del vedell del temple del negoci somriugin bestialment de las nostras festas; deixeu que 'ls homes positivistas que forman lo remat més espés que rastreja pels fangals de la terra no escolti unas veus que no poden entendre; deixéu-los passar la vida portant una ánima morta: prou pena tenen en lo fons de sa trista insolencia, y prou tristos viuen mastegant sempre prosa.

Vosaltres, oh poetes! teniu per lema á la bandera las tres cosas més santas: l' amor, la fé y la pàtria. Deixeu pels filisteus la miseria del or, las mesquinesas de las passions petites, las lluytas sense gloria; per ells l' afany de viure rastrejant per la terra: per vosaltres l' hermós esplet de la empena creadora, la pau del esperit, l'arrobament del somni cantantvos corrandas á la orella que us bressin la vida. Per ells l' amor que es amor de plomas d' ala, amanyagantvos com visió temptadora. Per ells las vanitats de la baixa política, la intriga de vehinat, la bolsa y las brutas telaranyas de la astucia: la fé en los vostres cors, la fé en lo desconegut, la fé en lo més enllá, la fé en l' art, (que escolta á qui l' estima y acaricia als devots dels sens encisos). Los terrosos per ells, las fitas y las fronteras: per vosaltres la pàtria lliure, la pàtria del sentiment que es aquella que vos regala y que vos ha fet vessar llágrimas. Quan 's quedin ells lo que 's compra, que may nos pendrán lo sol, la llum, l' amor y las flors, n' may borrarán las tres taulas que forman lo tríptich de la nostra terra.

Aquestas taulas, que son las lleys del cor, llegat dels nostres poetes, tenim d' estrényelas y enlayrarlas tan amunt com puguin las nostras foras; tenim de conservar-ne la essencia com reliquias sagradas; tenen de ser escapulari que no 'ns abandoni may. Pero aixís com de las joyas deixadas pels nostres avis, quan tindrian de pòrdres pel rovell de vellesa n' aprofitém las pedras porque sian rebrots d' aquellias joyas, que vestidas de nou conservin la tradició de las vellas reliquias, aixís lo lema de la bandera nostra, si no volém que 's mustígui, con flor pansida entre fulls de pergami, tenim d' enjovenir-lo, de darli sava nova, d' enmarcar las tres pedras fortas de tota una historia ab totas las filigranas de la vida moderna.

Ja fa temps que 'l nostré poble ha nascut á la poesia, que ha sortit del niu que ab tant d' amor li van brodar los nostres primers poetes, y ja es hora de que 's llensi á volar ab las alas ben extesas. Hermós es cantar l'

amor del camp y l' idili dels nostres sez'ills pagesos, l' amor de la montanya, l' amor nascut en los rasers dels poblets y las masías; peso també viu l' amor, y es digne de cantarse, en las grans capitals. L' amor dels obrers, nascut entre 'l soroll de las máquinas y gosat en la pobra verdor dels glacis; l' amor del menestral enclós y tancat en lo fons de pobres botiguetas á la fosca de carrerons oberts com negres esquerdas; l' amor teixit de plomas y perfumat d' essencias voluptuosas; fins l' amor malalís, histèrich y perdut que las ciutats destilan, es digne de cantarse quan canta la poesia, ja que ella glorifica lo que toca ab los seus llábis, y absolt totas las culpas ab lo seu petó de núvols. Hermós es cantar la fé que en lo bressol vam apendre, la que vam sentir al fullejar los primers llibres y guardém com esperança; pero també es fé que vessa del esperit la fé en l' art per l' art, que promet apropiarnos de las santas bellesas que extén la Naturalesa en sa espléndida cortina; la fé en la Poesia, que 'ns deixa endevinar los ocults misteris d' l' ánima, las sensacions de las cosas invisibles, la vida misteriosa de las cosas somortas, y 'ns deixa presentir tot lo que 'ls ulls no veuen y l' esperit desitja. Hermós es cantar lo trosset de terra de la pátria, aquell reconet intern que coneixém pedrá á pedra, que te paraulas amigas que ressonan com eco dels primers temps de la vida, aquell bossinet de mon que havém vist y respirat desde 'l finestró de casa, aquella pátria encongida y estimada que 'ns ha omplert de claror per primera volta; pero havém de cantar també la pátria de la inteligencia, la pátria gran que s' extén per tot arréu ahont la humanitat s' arrela, la pátria nova que arribi d' un cap de planeta al altre, la pátria que dongui poetes y artistes per fruyt é ideas verges que xuclín la pátria petita vers lo mon del Ideal, la pátria gran, tenint los genis per fitas y las boyras per fronteras. Tenim de cantar la pátria, la fé y l' amor ab veu que arribi á més altura; tenim d' aixamplar lo gran Tríptich, si no volém que 'l nostre Art visqui arrupit á la vora de la llar y camini perdut al traspasar las fronteras. Ja es un art prou crescut per llensarse á recorre l' ampla ruta del mon. Mirémsel desde casa com camina allunyantse, y desde ella, ab los brassos extesos y ab lo cor ben obert, esperemlo tornar, coronat de llorer y rublert de feridas.

Veyemlo venir vers nosaltres extesa la bandera vers lo sol que despuuta, vers l' art modern ansiós d' espiritualisme. Catalunya necessita ideals que ennobleixin las sevas costums disfressadas; necessita que 'l negre fum de la xemaneyas se torni boyra blavosa purificada á las regions sense taca; necessita estar séria, pera fer callar aquell vol de joglaís tontos que ab sa rialla bestial se burian de tot alló que no senten y que no poden entendre; necessita calsarse la corassa del despreci per tractar als innobles egoístas, que ab sa astucia de guíneu se xuclan la sava del nostre poble y deshonran sa memoria; necessita expulsarse aquest aixam d' intrigants aduladors de las pobras vanitats d' aquells que volen forns felissos, enclohentnos fins l' ánima entre 'ls ferros d' una máquina que 'n diuen administrativa; necessitem, sobretot, refernos, y ser homes, y

crídarlos á la cara, que solzament enlayra 'l bon nom d' un poble, no la intriga que gasta, sino las virtuts que 'l vesteixen y 'ls ideals que li bressan sos somnis.

Aquets ideals creyém véurels nosaltres encarnats en lo modernisme. La reacció espiritual que ell nos promet te d' omplirlos lo buyt que han deixat en lo fons del cor las creencias perdudas; ha d' omplirnos d' esperansa á tots los que volém que 'l Gran Exemple del art dels temps que foren nos acompayi en camí del pervindre; ha de ser la senyera que 'ns fassi despreciar l' art fet de ofici que 's rebaixa als peus del burgés pera adular sa pobra inteligencia; l' art democrátich escrit pera donar gust al sufragi dels tontos; l' ar epissódich pera entretenir badochs de diumenge á la tarde; ha de ser la bandera que 'ns aleni á aproparnos al Art que es sacerdocí, al art que no 's doblega ni s' ajup al drinch del or, ni á la llubentor d' una gloria mentida; al art sinceritat que mira enllá seduhit per visions temptadoras, buscanti la claror de la Santa Independencia.

A vosaltres, poetas, fills mimats de la terra, adoradors fervents de la noble bellesa, guardadors dels recorts y precursors del pervindre, tenim de recomanarvos aquells camins de la gloria ahont voldríen que portessiu á Catalunya. Catalunya está malalta; Catalunya, que may ha sentit pesera de batres ab la materia, molts cops te mandra d' escorcollarse 'l pensament demanantli consells que ennobleixin la seva ánima. Catalunya s' encomana l' ayre embrutit de torero que ve per una banda y l' ayre d' escepticisme que ve de per tot arreu. Catalunya está ferida del mal de la indiferencia, y vosaltres tant sols, poetas de Catalunya, podeu tornarla á la vida espiritual, que es la verdadera vida, semblant aquellas rosellas á las planas groguencas de las doradas espigas.

No tingueu por de llessar ideas novas (aquí ahont fan tanta falta), ni d' estendre las alas. Ja 's cuydan los *homes practichs* (aquí ahon n' hi ha tants de sobras) d' arrencar las plomas de colors de puresa y cubriren las llagas. Tant com fer versos, sembréu Poesia; tant com fer tremolar las cordas de la vostra lira, procuréu aumentar la orquesta d' idealistas. Y si aixó may lográu, la nostra Catalunya, á més de patria estimada, será un recó de la terra ahont los llumets de milers d' inteligencias farán la claror d' un farell, y 'l progrés del esperit farà senyalar aquest bossinet de mon com reconet de cultura. Si no poguess'u lograrho, tantsols l' ingrát progrés de las máquinas y 'ls números podrán viure á casa nostra. La pobra patria, sense color ni perfúm, será un quadrat decimal; la terra, un desert productiu de freda monotonia; 'ls homes, un engranatge d' una máquina sense ánima; y 'ls pobles, rengles de casas simétricas d' ahont fugirán los artistas y 'ls poetas com vol d' aurenetas tristas.

HE DIT.

NOTAS REGIONALISTAS

Convé no despreciar los grans exemples que 'ns donan los pobles educats en la verdadera llibertat, los quins nos ensenyan lo camí mes dretur per a enderrocar lo decrépit centralisme, ofegador de las llibertats y energias de las diferentes nacionalitats que componen l'Espanya. Are es la confederació sissa la quina 'ns marca 'l camí que ha de seguir lo nostre poble quan ingerencias extranyas venen á desnaturalisarlo y corromprel. Llegiu y aprenéu catalans, á deslliurarvos de las fexugas cadenas que nos engrillonan y oprimeixen.

Desde 'l Febrer de 1894, fetxa en que 's constituí 'l partit radical suís, lo seu programa no ha fet fortuna. Los *referendums* populars que ha suscitat per reforçar lo poder central en perjudici y á costa de las tradicions cantonals han fracassat. En aquestos dos últims anys lo poble suís en sos comicis ha desestimat primerament la subvenció de las escuelas ab fondos federals, medi enginyós per fer passar la autoritat escolar dels cantons al Estat; la mateixa sort ha tingut lo projecte del monopoli dels mistos que havia d'esser la primera font de recursos del futur Estat centralisat; y finalment han fracassat també las proposicions presentadas per transferir al poder central algunas atribucions militars que tenen los poders cantonals. M. Heller, portaveu dels radicals, ha definit ben clar los ideals que animan á aquest partit quan digné clar y net que «no ha d'inspirarse en los principios federalistas, dochts ab aquestos may resoldrá las *grans cuestiones económicas dels nostres temps...*»

Se veu que allí-com á aquí hi ha polítichs inflats, buyts y altissonants, xerrayres á lo Castèlar, que no tindriau cap empatx en sacrificar la secular autonomia y las tradicions cantonals del seu país á cambi de farsas polítichas y experiencias aventuradas.

Mes á Suissa no succeheix com á Catalunya. Allí 'l poble en massa condemna al oblit tants projectes com se presentan que signifiquin un atentat á la patria y sas llibertats; y 'l partit radical, que es lo genuíment centralista, se troba avuy á las portas de sa dissolució...

Nosaltres no 'n sabém com los suïssos. Las malsanas emanacions del femer polítich nos han tapat los sentits y 'l poble catalá ni veu ni sent... Cada nova vergassada dels centralistas castellans, cada nova imposició, cada nou insult, nos atrapa descuydats y 'ns deixa sens esma. Tarats de la política al us, nos acontentém en enviar á Madrid recursos y protestas y... comissions que son rebuts ab indiferencia quan no ab sarcástica cortesia y fan bona la frase castellana per excelencia; *pide más que un catalán*. Si; 'ls catalans sempre demaném lo que deuríam exigir en nom de las santas tradicions de la terra, en nom del dret de viure que tenim com á poble apart, unit per circunstancias polítichas ab un peble vehí...

Aprenuéu dels suïssos aquest amor incondicional á las llibertats ci-

vils y polítiques y 'l despreci als farsants polítichs que ab paraulas buydas tractan d' enganyar al poble y destruhir la obra dels sigles.

*
* *

També 'ls cretenses avansan molt pel camí de la seva llibertat, la quina defensen pam á pam ab la sang de llurs venas, donan un magnífich exemple de poble viril, que ni enfront de la mort, cedeix en la defensa de sa patria, lluytant coratjosos contra la bandera de la opressió.

Las grans potencias europeas no han seguit pas els concells d' En Bismarck, qui d'u que li interessa més qualsevol taulada del seu jardí que la pobra illa grega; y, mogudas á pietat per los desesperats esforços dels oprimits, s' han determinat d' intervenir en la lluyta. La Turquia no renuncia pas als seus despotismes, però la valentia dels seus rebel·lats estenua las sevas forsas y s' ha doblegat devant de las indicacions de las potencias, consentint en que 'ls seus representants cerquin una fórmula d' acabament del conflicte. Els candiotes voldrian acabar d' un colp, mitjansant la llur separació de la Turquia y consegüent rectificació á la nació grega, qui es la seva llar payral; mes, procedint ab seny, y determinats á no dexas lo segur per lo insegur, consenten també en que 'ls embaxadors dels pobles principals de Europa imposin als turchs la fórmula de redempció que judiquin mes prudent.

Aquesta fórmula, segons los diaris estrangers de millor nomenada, la constitueixen las conclusions mateixas que sostenim els regionalistas catalans, es á saber:

Nombrament d' un governador cristiá de la Creta, sots la garantia de las potencias;

Independencia económica de la illa, pagant un tribut anyal al sultá;

Independencia judiciaria de la illa per l' establiment de un tribunal de casació á Canea.

Peró 'ls cretenses sáben morir, y axecarán triomfanta la seva bandera; los catalans haurém d' esperar mellors temps. Quant s' haja lograt regenerar lo nostre poble que, cego, mancat d' ideals y degenerat se precipita á un abim sens fondo.

Mes, un jorn vidrá, que hi ha un Deu que vetlla per las causas santas y justas

NOVAS

L' Academia de Llegislació y Jurisprudencia de Madrid ha concedit un dels premis que cada any destina als académichs que mes s' han distingit en la discussió de temas durant lo curs, á nostre compatriota don Francisco Maspons y Anglada, individu de la Academia de Llegislació y Jurisprudencia de Barcelona, que en la discussió del tema *La revisió del Códich civil* en la Academia de Madrid, combaté sólidament las ten-

dencias unificadoras, sostenint la necessitat de la conservació del Dret Català en tota sa integritat.

Nos plau fer'ho constar y endressar al senyor Maspons la nostra entusiasta felicitació.

—Lo Colegi del Sagrat Cor de Igualada ha prés lo bon acort qu'aplaudim, de introduhir en son cuadro d'assignaturas pera 'l vinent curs, la ensenyansa de la Gramática Catalana.

Aquesta sàbia conducta fora menester que la secundessin tots los collegis de Catalunya.

—Dimars passat morí després d' una llarga y penosa malaltia nostre compatrici don Joan Garriga Serra (E. P. D.) pare polítich de nostres benvolguts amichs don Antoni Julià y don Joseph Cotrina.

Fou en vida lo malaguanyat Joan Garriga un excelent compatrici, qui per sas dots d' un génit treballador sapigué sempre guanyarse las simpatías d' amos y treballadors, havent vingut desempenyant desde quan tenia 30 anys un delicat càrrech en la casa del senyors Joan Gorina y Fills, comptantne 72 quan baixá á la sepultura.

Assisti al enterro celebrat en la tarde del mateix dimars un numerós séquit representat per tots sos principals y companys del treball.

Los funerals celebrats lo divendres passat fóren suntuosos.

Enviém á nostres bons amichs y demás familia nostre mes sentit pésam per tan irreparable com sensible pèrdua.

—Nos diuen de Ripollet que 'l dia de la festa major ocupá la Sagrada Càtedra, lo Dr. Estebanell, ecónomo de Barcelona, qui no sols fen lo sermó en nostra parla, sinó que va intercalarhi una brillant apologia de la llengua catalana, demostrant la absoluta necessitat de que los dogmas de la Religió sien explicats al poble en son idio ma natural.

Digne de tot aplaudiment es la mostra d' amor patri donada per lo Dr. Estebanell y per los qui s' interessaren per que lo sermó fos fet en nostra llengua.

—La Secció de ball del Centre Industrial avuy nit celebrarà un ball de vetlla, corrent á càrrech la execució del programa á la reputada orquesta *Fatx ndas*.

—Avuy nit se celebrarà un ball de vetlla en los salons del Ateneo Sabadellés. La part instrumental está confiada á la molt aplaudida orquesta «Chapí».

—En la tarde d' avuy diumenge se posará en escena en lo teatre de la Associació de Catòlichs lo drama en 3 actes y en vers *El cura de aldea* finalisant la funció ab una divertida pessa.

—Avuy, vespre, tindrà lloch en lo Saló d' actes del «Centre Català» una vetllada literaria-musical, organizada per la secció d' arts y Lletres del matex.

—Cridém l' atenció de nostre primera autoritat perque procuri evitar los escándols que passen de permetrer que la major part de carreters d' aquesta ciutat fassin correr á tota forsa los animals, donchs algun dia s' haurá de deplorar alguna desgracia.

—Lo passat dimecres, al mati, passá á mellor vida, en lo vehi poble de Sant Esteve de Castellar, don Victor Esteban, gendre de nostre particular amich lo conegut fabricant don Mateo Brujas, á qui com també á sa apreciabilíssima familia li enviem l' expressió del nostre condol per tan sensible pérdua.

—Per ordre gubernativa ha sigut denunciat lo número corresponent al dia 11 del corrent del simpátich company de causa «Lo Regionalista».

Lo número denunciat anava dedicat á commemorar l' 11 de Setembre de l' any 1714 en quina fetxa de trista recordansa pera Catalunya y 'ls catalans, Barcelona caigué rendida, després de morir sos fills heróicament en defensa dels drets y llibertats de la terra.

Nostres companys esperarán segurament serens y resignats, lo fallo que la llei los depari.

—De «Lo Somatent» de Reus:

La reunió d' ahir.—Com saben nostres lectors, tenia per objecte acordar en definitiva si 's portava á la práctica la idea de redimir del servey de las armas á tots los fills d' aquesta ciutat, en tant durin las tristas circunstancias que atravessém.

tingué Hoch, com las anteriors, en lo local de la «Associació Catalana», sent molt limitat lo número de las societats que deixaren d' enviarhi representació.

Nostre benvolgut amich senyor Serra, insistí noyament en lo que manifestá al convocar á las Societats y Premsa pera exposarlos hi lo pensament; aixó es, que cap mira interessada ha guiat ni guiava á la «Associació», ja que la única que persegueix, comptant ab l' apoyo decidit de las demés, com també de la Premsa, es la d' evitar d' una mort segura als qui laltats de recursos se veuen en la precisió d' empunyar las armas, y cuan no aixó, ab seguritat poden confiar en la mutilació d' algun membre de son cos, que impossibilitantlos pera guanyarse la subsistencia, no poden aspirar altra cosa de la munificencia del Govern que la de conseguir una papeleta pera implorar la caritat pública, que aixó es á lo que més pot aspirar qui ha donat sa sanch per la patria, y aquest es lo premi que 's reserva al soldat.

Anyadí, además, que no pot calificarse de antipatriótic lo projecte per no separarse de las lleys, ja que al Govern li es igual que li donguin homes ó son melátich, y potser avuy li sigui més indispensable aquest que aquells.

Nostre company en la premsa Sr. Litrán, Director de *La Autonomia*, ab sa facilitat proverbial corroborá lo manifestat per lo Sr. Serra, dient

ap sobrada rahó que no 's tractava de treure 'ls faldons de las levitas, sino d' afegir faldons á las americanas, frase gráfica que per si sola val tant com lo millor discurs.

Altres senyors feren us de la paraula, acordantse en principi que 's porti endavant lo projecte y quedant encarregada la mateixa Junta de la «Associació» de efectuar los treballs preliminars, á la que s' hi agregarà un individu de la premsa y dos de las demés societats.

Molt celebrarem que 'ls laudables fins que 's persegueixen siguin coronats per l' éxit, ja que la gratitut dels infelissos desvalguts será molta, puig com molt bé digué també 'l Sr. Litrán, l' anar á Cuba es rebre una papeleta pera 'l cementiri.

—Ha sigut elegit diputat provincial per Reus nostre excelent company de causa En Anton Serra y Pamies.

Ho celebrem de veras.

—Heus aquí una nova proba del camí qu' avansan las ideas reivindicadoras.

—Baix lo patrocini d'en Frederich Mistral y d'en Felix Gras y baix la presidencia de Mr. Maurici Faure, diputat per Valence, se celebrarà lo 22 d' aquest més á Avignon, un congrés per la reivindicació de la llengua provençal.

Lo programa segons las convocatorias fetas contindrà tres punts; Lo provençal en la tribuna, en la iglesia y en l'escola.

An'l congrés hi assistirán representants de Fransa, Alemanya, Inglaterra y América.

—Diu un periódich que durant la última quinzena han desaparagut dels pobles de Moncada, Ripollet, Sentmanat y Sardanyola la casi totalitat dels minyons que havian sigut cridats á filas, suposantse que s' han internat á Fransa.

—L' Exm. ajuntament de Balaguer ha ofert los sermons de la festa del Sant Cristó que celebrarà aquella ciutat lo vinent Novembre á nostre respectable amich lo Rvnt. Dr. D. Joseph Torras y Bages, lo qual ha acceptat l' oferiment. Molt nos piaui consignar aquest acte tant honrós per l' Ajuntament de Balaguer, y com á bons catalans desitjaríam que 'ls demés Municipis y altres corporacions oficials y no oficials procuressin en sos actes relligiosos que 's sentís la llengua nostra per contes dels profans accents d' una llengua forastera.

—¿Vindrà la tercera edició de lo de Cuba?

Motiva aquesta pregunta las següents ratllas que transcribim d' un diari de Barcelona.

«Diuen de Orán que las autoritats han tingut confidencias de que 's prepara un gran contrabando d' armas, destinadas, al semblar, als moros del camp de Melilla».

—Divendres passat morí á la edat de 11 anys lo jove don Jaume Palet Juliá, fill de nostre apreciat amich don Miquel Palet.

Acompanyém á nostre bon amich y demés familia en lo trist condol per tan irreparable pérdua.

—Avuy están de enhorabona 'ls aficionats á la pintura ab motiu dels quadros exposats en la ebanisteria de Bellavista, carrer de S. Pau, per lo senyor Vilatobá, un bon paissatgista, que per ara ja fa rotllo entre 'ls bons pintors de Catalunya. Son quatre llensos que no desdiuhen l' un de l' altre. En tots ells s' hi nota una valentia d' *execució*, un vigor de coloril que, al què coneix el jove artista sabadellench, li sembla impropí, impropí perque no es en la seva etat en la que se *sente* tant fondo, ni en sos pochs anys s' acostunia á *veurer* la naturalesa tal com ell la *veu*.

Te ademés esposat un altre quadro de gran tamany que fou molt discutit per los individus que componian lo jurat en la última esposició de Bellas Arts de Barcelona. Es á no dubtar la mellor obra del Sr. Vilatobá per la justesa de tons y per lo *perillós* del assumpto que ell ha sabut salvar sense caure en l' *amanerament* dels *modernistas*, ni en las mimietats dels *detallistas*.

Felicitém al jove pintor y l' encoratjém pera que segueixi per lo mateix camí, que no va pas errat, desitjantli al mateix temps que gloria, gran profit en pago de sos esforços y sa inteligencia.

—En lo Teatro de Euterpe tindrà lloch avuy á la nit, per la companyia que dirigeix lo conegut actor D. Conrat Colomer, la segona representació de la sarsuela catalana en dos actes *Verdalet, pare y fill, del comers de Barcelona*, original la lletra del Sr. Colomer y la música del mestre Fando.

També se posará ab escena la bonita opereta catalana en un acte, *Ki ki ri ki*.

En lo primer intermedí la Sra. Martí de Moragas cantarà uns variats *Couplets francesos*.

La part instrumental á càrrech de la orquesta *Muixins*.

ANUNCIS OFICIALS

CENTRE CATALÁ DE SABADELL

En compliment de lo que prevé l' article 7.e dels Estatuts se posa en coneixement dels senyors sócis que pera la renovació de càrrechs de las Juntas de Seccions, lo Consell General ha tingut á be senyalar los dias 16, 17 y 18 del corrent, pera que compareguin á las respectivas reunions á las 9 de la nit en punt, ó sia:

Dia 16. Los que forman part de la Secció de Bellas Arts y Bellas Lletres.

Dia 17. Los que forman part de la Secció de Agricultura Industria y Comers.

Dia 18. Los que forman part de la Secció de Ciencias, Llegislació é Historia.

La Reunió General ordinaria pera donar compte de la gestió social, pendrer possessió los individuos elegits pera formar lo Consell General del nou curs de 1896 á 1897 y presentar proposicions que 's refereixin á la marxa general d' aquest Centre, tindrà lloch lo dissapte, dia 26, á las 9 de la nit en punt.

Sabadell 12 de Setembre de 1896.—P. A. del C. G. *Lo Secretari*, Enrich Dumaró y Grané.

Pera vendre ó arrendar

DOS TALERS SISTEMA INGLÉS PINTA ab tres calaixos y 30 calcas.

Informarán en la Imprempta d' aquest periódich.

FONDA SIMON

Cuyna á la verdadera catalana; bonas habitacions pera familias y particulars; molta natedat y economía.

Espartería, 6 y Vidriería, 12
(BORN VELL). - BARCELONA

Aquesta casa fá 62 anys que dona diariament la sopa als pobres.

IMPREMTA. En la d' aquest periódich, carrer de -CALDERON, 36, se fan tota classe de treballs á preus reduhits.

Plegadors de cartró á las midas que 's desitxin,
se 'n poden servir ab tota urgencia.

IMPREMTA TUGAS.- CALDERON, 36

Imprempta y Encuadernacions de Pere Tugas, Carrer de Calderon, 36.—SABADELL.